॥ శ్రీరస్తు ॥

శ్రీమతే రామానుజాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

జగ్గు శింగరార్యేణ

విరచితమిదం

కృష్ణకథారహస్యం.

మణిసముద్రగ్రామాభిజనేన నంజుండశాస్త్రిణా విరచితేన

ఆంధ్రభాషాతాత్పర్యేణసహితం

కె. ఎన్. నరసింహయ్య ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాపితం సత్ విజయతేతరాం.

1929.

వి జ్ఞా ప నా.

శ్రీమదనంతకల్యాణగుణగణపరిపూర్ణస్య శ్రీ భూ నీళానాయకస్య పరమకారుణికస్య భగవతో నారాయణస్య అవ్యాజకృపారస కల్లోలకణప్రసరణమాత్రోపలబ్ధ కవితా వైదగ్ధ్యం సఫలయితుం, తస్యైవ స్తోత్రముచితం విచింతయన్ నిజావాసస్థానస్య పుణ్యస్థాన సారతమస్య యదుశైలస్య అధీశం లోకేశం భగవంతం నారాయణ మధికృత్య యదుశైలచంపూనామకం గ్రంథం వ్యరచయం. అతీత ద్వాదశవత్సరప్రాయాపీయంచంపూః కస్యాపి రసికజనస్య చిత్తం నాకర్షతీతి అధునాపి మనో మేదూయతేనితరాం, తన్ముద్రణస్య ద్రవ్యాభావాది దానీమపి గృహపేటికాయామేవ సుముద్రితాం తాం ప్రతిపాలయామి ప్రకటయితు మవసరం. చతుర్భ్యో వత్సరేభ్యః ప్రాక్ విరచితమిదం కృష్ణకథారహస్యంతు స్వల్పశ్లోకపరిమితం స్వల్ప ద్రవ్యేణముద్రాపయితుం సాధ్యంచ విచింత్య, మహాభాగానాం కేషాంచిద్యథోచితద్రవ్యసాహాయ్యేన ఇదానీం ముద్రాపితం, సహృదయహృదయాకర్షణాయ ప్రభవత్విదమితిప్రార్థయే, కించేదం కావ్యం ఆంధ్రదేశేషు బహుశః ప్రసరతీతి విచింత్య, అస్య ఆంధ్ర [illegible]షా తాత్పర్యంచ సాహిత్యరసికైః శ్రీ నంజుండశాస్త్రిభిః సింహ [illegible]నామకాభిజ్ఞైశ్చ అకారయం, అస్యముద్రణకార్యే భూయస్సము [illegible] తాత్పర్యలేఖనేనచ ఉపకృతవతాం [illegible]కృతజ్ఞతాం నితరాం సాదరం [illegible]ధ్యాపకువన్

[illegible]

[illegible]కః,

శ్రీ[illegible] దాసః.

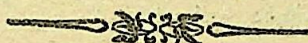
శుద్ధాశుద్ధ సూచనా.

అశుద్ధం			శుద్ధం
శ్లోకసంఖ్యా	౧౪	త్వచ్చేష్ఠాను	త్వచ్చేష్టాను
,,	౪౨	తథాఽత్మబంధు	తథాఽత్మబాధుం
,,	౪౪	ప్రీతిఃపరావకకుతో	ప్రీతిఃపరాతవకుతో
,,	,,	పత్నీంరతిసపిలా	పత్నీంరరతిసకిలా
,,	౪౬	శ్రీకృష్ణతృత్కటాక్షో	శ్రీకృష్ణత్వత్కటాక్షో
,,	౪౮	కిమిహాహాయర్థా	కిమిహాహాయార్థా
,	౪౯	విరచియర్థా	విరచయర్థా
,,	,,	కిముఃకృష్ణర తే	కిముఃకృష్ణ తే
,,	౫౧	విదితాంతరగః	విదితాంతరంగః
	౫౩	యుక్తనుకిం	యుక్తంనుకిం
		తతో.నుంస్యాగమాత్	తతోనమకస్యాగమాత్
			…వహాసి
			శ్రీ…

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామానుజాయపరబ్రహ్మణేనమః.

అథ కృష్ణకథారహస్య ప్రారంభః.

శ్లో॥ శ్రీనాథః పురుషోత్తమ స్త్రిజగతాం సంరక్షణార్థం స్వయం।
మత్స్యాద్యద్భుతమంగళావతరణో జాతో యదూనాం కులే॥
యో బాల్యాదపి యత్నతో ఽప్యపలపన్ స్వాన్యావతారోచితం।
వృత్తంవాసనయాపరం వ్యరచయ త్కృష్ణస్సపుష్ణాతునః ॥ ౧ ॥

ఉ॥ ఎవ్వని లీలచేత జగమింపుగజన్మముగాంచినిత్యమున్ ।
ఎవ్వనియందె సొంపెసగ నెల్లసుఖంబులు జెంది యవ్వలన్ ॥
రివ్వనతోయవీచికలరీతిగనెవ్వనిలోనలీనమౌ ।
నవ్వనజాయతేక్షుననిశంబుభజింతునభీష్టసిద్ధికిన్ ॥

తాత్పర్యము.

(అవతారిక) కవితోలుదొల్త ,, మంగళాదీనిమంగళమధ్యాని ”
...చారానుసారంబుగ, నిర్విఘ్నంబుగ గ్రంథసమాప్తి
...గ్రంథారంభంబునందు గావించు

...స్వేచ్ఛా
...తారం
...యు

భ్యాసబలంబున నే తేటబర చెనో యట్టి శ్రీకృష్ణపరమాత్ముఁడు మనుష్యను
మిమ్మును బోషించుగాక॥ శ్రీకృష్ణుడు భక్తులకు తన మాహాత్మ్య
మును తెలియజేయుటకై, గీతాద్యుపదేశంబులు చేసి విరాట్స్వ
రూపమును బాగుగ వెల్లడిపరచియుండగ, ఇచ్చట "చాలప్రయ
త్నంబుచేత నిజ చరిత్రను దాచెనని" కవివర్ణించియుండుటయసం
గతమని భావింపగూడదు. ఏలయన, భాగవతమున శ్రీకృష్ణుఁడే తన
చెలికాండ్రగుగోపకులతో నిట్లు ముచ్చటించియున్నాడు "నాహం
దేవో నగంధర్వో-అహంవోబాంధవోజాతః" అని॥ ఇచట మత్స్య
ద్యద్భుతమంగళావతరణః" "వాసనయాపరంపర్యరచయత్" అని
చెప్పుటచేత సామాన్యంబుగ మ్యందరియెల్లశ్లోకంబులు పూర్వచరిత్ర
బోధకార్థగర్భితంబులని తెలయతగ్గది॥ మంగళశ్లోకంబున గ్రం
థార్థసూచనంబు కవిసంప్రదాయసిద్ధంబుగాన తన్మార్గగామియైన
యీతడుగూడనట్లేగావించియుండుటచేత, ఇతడుగూడనొక్కసుకవియ
నియు, ఈగ్రంథముత్తమకావ్యమనియును ఎన్నబడును.

(అవతారిక) కవి తన వంశానుక్రమంబును చెప్పుచున్నాడు।

శ్లో॥ శ్రీశింగరార్యసుకవే ర్మహితస్య పౌత్రో।
నారాయణార్యతనయశ్శ్రితశింగరాఖ్యః
కృత్వాహరేఃకరుణ[illegible]
బధ్నాతి[illegible]

పౌ[illegible]
ప[illegible]

అనెడి గ్రంథమును రచించి పిమ్మట కృష్ణకథారహస్యమనెడియీగ్రంథమును రచించుచున్నాఁడు. స్వకవిత్వమందు పరకీయత్వశంకను బోఁగొట్టుటకై, కవితనవంశానుక్రమమును, కావ్యపునామమును కీర్తించియున్నాఁడు, అనుబంధచతుష్టయముగూడ సూచితంబని తెలియవలయును॥

శ్లో॥ సర్వస్వామీతిశౌరావనితరనిహితాభక్తిరేకాస్తియేషాం।
యేషాం వా నవ్యకావ్యే లలితపదతతిన్యాసరమ్యేస్తిసక్తిః॥
అన్యైరస్పృష్టభావాం సరసతరచమత్కారసూక్తించయేషాం।
శ్రోతుంవాంఛాస్తి తే తేనిదధతుహృదయే మత్కృతింనిత్యమేతాం॥

తా॥ ఎవరికి శ్రీహరియే సర్వోత్కృష్టుడని ఇతరదేవతాసామాన్యంబుగాని మిక్కిలి భక్తికలదో, ఎవ్వారికి సరసవచోగుంభితంబైన కావ్యమునందే ఇష్టముకలదో, ఎవ్వరికి ఇతరానుచ్ఛిష్టంబగు నిరతిశయభావబంధురంబులగు మృదూక్తులను వినుటయందేయాసక్తిగలదో, ఆవ్వారు ఈనాకవిత్వమును డెందంబున భావింతురుగాక॥ అనగ కొందరు భక్తియుక్తంబైన కావ్యంబునే బహూకరింతురు, మరిగొందరు నూతనకావ్యమునే గొనియాడెదరు, ఇక కొద్దిజనులు
...గు కావ్యమును వినుటయందె యాసక్తికలవారుగాన వీనిన
...గూడిన యీకావ్యమునందరును తమతమయభిప్రాయంబు
...గ్రహింపనచ్చునని తాత్పర్యము॥ ఇచట నీకా
...త్వతః చెప్పియుండుటను ఆత్మ
...పరులకు దీనిని చదు
...యును॥
...తులలో
శ్రీ...

శ్లో॥ దివ్యాయుధానిచ తథాద్భుత భూషణాని।
సంబిభ్రదేవనృవపుః కథమాననిరాసీః॥
త్వం వాసుదేవ ఇతి సా పరతాప్యుపేత్య।
నూనం సమాశ్రయదిహాపి హరేఽధునా త్వామ్॥ ౪॥

ఓయి! శ్రీహరి! పరమాత్మోత్కృష్ట్యసూచకంబులగు సుదర్శనంబాదియైనయాయుధంబులను అద్భుతంబులగు కౌస్తుభంబాదియైన యలంకారంబులను, ధరించినవాడగుచునె, ఇట్టి సామాన్యపు మానుషాకృతినెట్లు దాల్చగల్గితివో! యని పూర్వార్థంబున సామాన్యపు ఆశంక చేసి యుత్తరార్థంబున తనంతటనె సమాధానముచేయుచున్నాడు. ఓహో! తెలిసెను. ఎచ్చటెచ్చట వాసుదేవత్వంబుండునో నందెల్లెడల బరత్వంబునియతంబుగాన నీవిపుడును వాసుదేవుడగుటచేత. అనగ (వసుదేవకుమారుడనియు. సమస్తభువనంబులకు నాధారుండనియు) నీయందిపుడును వాసుదేవత్వమున్నదిగాన యాపరత్వమునిన్ను వదలక ఇపుడును అనుసరించివచ్చెను కాబోలు, అందుచేతనె ఇట్టి దివ్యభూషణంబులను ఆయుధంబులను దాల్చియున్నావు అని అర్థము. ఇచట వసుదేవస్యాపత్యంపుమాన్ వాసుదేవః, వసంత్యస్మిన్ లోకా ఇతి వాసుః వాసుశ్చాసౌదేవశ్చ, యని ద్వివిధవ్యుత్[illegible] త్యర్థమును తెలియవలయును. శ్రీకృష్ణుడు సామాన్యజ[illegible] పరమాత్మునియవతారమని భావము॥

శ్లో॥ పిత్రోస్సమీప[illegible]

తా ॥ ఓయికృష్ణ! నీవు చిన్నతనముననె అనగ పుట్టినతోడనె తలిదండ్రులచెంతవిడిచి గోకులంబునకెందులకేగితివోయని పూర్వార్థమునప్రశ్న. ఉత్తరార్థమున సమాధానము. శ్రీరామావతారంబున చిన్నతనంబుననె తలిదండ్రులపరోక్షంబునరక్కసులనుద్రుంచితివిగావున నిపుడుగూడనట్లనె చేయుటకు ప్రారంభించియుందువేమో! యనియుత్తరార్థార్థము.

(అవతారిక) ముందరి రెండుశ్లోకముల జేత పూతనాసంహారమును వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో ॥ స్తన్యం ప్రదాతుమబలాం సముపాగతాం ప్రాక్ ।
క్షీరం పిబన్ సమవధీర్యదునాథకస్మాత్ ॥
ఆదౌనిహత్యవనితాం రఘునాయకోహం ।
ప్రాపం సదా విజయమిత్యధునాప్యహాన్ కిం ॥ ౬ ॥

తా ॥ యదువంశముక్తాఫలంబగునోయి! కృష్ణుడ! పూర్వము దశరథసుతుండవై రాక్షసనాశనాటకంబు ప్రారంభించుటకు పూర్వరంగంబున ప్రారంభముననె స్త్రీనిబరిమార్చినందులచే ఎల్లవుడును ...సమకూరెను గాన నిపుడును నట్లనియేగాబోలు పాపము ...నుగాక పాలొసంగుట కేతెంచిన పూతనను జక్కగ పాలు ... పూర్వము తాటకను జంపిన రాము ...నుట ఇచట రామావ

॥

... ।

శ్రీ

తా॥ కృష్ణ! పాలొసగుటకే తెంచిన పూతనపాలిండ్లపై పాలు ద్రావునెపంబున నోరిడి యానోటిచేతనే రాక్షసినగు దానినెట్లు చంపగల్గితివో! యని పూర్వార్ధమున సామాన్యాశంక. ఓహో! తెలిసెను. పూర్వమొకప్పుడంతకంటె యత్యల్పంబులగు గోళ్ళచేతనె వికటాకారుడు మిక్కిలి పరాక్రమశాలియునగు హిరణ్యాకశిపువును జూసిన నీకు అబలయగు ఈస్త్రీని నోటిచేతబరిమార్చుట ఆశ్చర్యంబేమియుగాక యుక్తమేయగునని సమాధానము. ఇచట నృసింహావతారమెత్తిన శ్రీహరియే శ్రీకృష్ణుడుగాని వేరుగాదని నృసింహావతారము సూచింపబడునని తెలియవలయును॥

(అవ) ముందరిశ్లోకంబులో శకటాసుర సంహారమును
వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో॥ చూర్ణీచకర్థ శకటం నికటం గతం త్వం।
డింభత్వ ఏవ బత! దుస్సహచేష్టితోఽసి॥
శ్రీనాథ. పత్రరథనాథరథాయమహ్యా।
మేతన్నరోచత ఇతి వ్యభినః కిమేవం॥ ౮॥

తా॥ హే శ్రీనాథ! నీవు బాల్యమునందె నీచెంతకే [illegible] శకటమును (శకటాసురుని, బండినీ) కాలిచేవేల గూల్చి[illegible] అబ్బ! ఓర్వనలివి కానిచేష్టలుకలవాడవయ్యానీవు. సరి[illegible] గరుడునిపై సంచరించునాకిది [illegible] యని! ఇచట „ [illegible] యునియు[illegible] ఇట్లవత[illegible] యును[illegible]

అవ॥ ఇక అయిదుపద్యములచే పాదాంగుష్ఠచుంబనమును వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో॥ పాదాంగుష్ఠం సతతమపి తే చుంబతో బాలలీలాం।
ఆలోక్యైవం మనసి కలయే కృష్ణమాయాకిశోర॥
ఆక్రమ్యాంఘ్రే! భువనమఖిలం మాంబలేస్స్వావిదల్లం।
హన్తాఽకార్షీః పునరపి తథా మాచ రేత్రిబ్రవీషి॥ ౯॥

తా॥ మాయాకిశోరుడగునోయి కృష్ణ! నీమాయలను దెలియక, నీవు యెల్లపుడును కాలిబొటనవ్రేలిని చిబుకుచుంటవే, అనేకులు పలువిధంబులుగ చెప్పుచుందురుగాని నామనంబునకీరీతిగదోచుచున్నది. పాదసమీపంబునకు ముఖంబిడి; ఓయి పాదమా! పూర్వమొకప్పుడు నీవు ముల్లోకంబుల నాక్రమించినన్ను బలిచక్రవర్తిని వాకలికాయుపానిగ చేసితివిగాన యిక నెప్పటికినారీతిగ చేసినన్ను వేరొక్కరివాకలిగాయువానిగ చేయపలదునుమా" అని ప్రార్థించుచుందువెమో యని తాత్పర్యము. ఇచట త్రివిక్రమావతారంబున బలిని పాతాళంబున కుద్రొక్కి వాని భక్తికి మెచ్చి తత్ప్రార్థ...ారంబుగ యెల్లవుడును తన దర్శనమిచ్చుటకై బలియింటి ...యుపరంబాసంగిన కథను కవి సూచించియున్నాడని తెల... శ్రీహరి భక్తిపరాధీనుడని పరమార్థము॥

...పురేవ।

శ్రీ

తా॥ శరణాగతరక్షణదీక్షితుడగునోయి కృష్ణ! పూర్వము నీవుచేసిన క్రూరపు కార్యమందు చాలపశ్చాత్తాపముగలవాడై నీపాదమునుగురించి ఇట్లు ‹‹ ఓ చరణమా! పూర్వము భక్తాగ్రేసరుడగు బలిచక్రవర్తిని పాతాళంబునకు బడద్రొక్కితివి పాపమిట్టి భక్తుని నారీతిగ చేయవలదని యుపదేశించుచుందు వెమో॥ ఇచటగూడ వామనావతారమే సూచింపబడును ॥ భక్తులనిక నాలాగున చేయవలదని చెప్పునట్లుగ యుత్ప్రేక్షించియుండుటచె శ్రీహరి పరమదయాళువని భావము ॥ ఉత్ప్రేక్షాలంకారము ॥

శ్లో॥ పురేవలోకాక్రమణేయదిస్యా।
దాశాశవాంఘ్రేవదనే మదీయే॥
సందర్శయామ్యత్ర వినాన్యయాఞ్ఛాం।
క్రమస్వలోకానితికిం బ్రవీషి॥ ౧౧॥

తా॥ ఓయిపాదమా! పూర్వము నీవు ముల్లోకంబులనాక్రమించుటకై తగినప్రదేశమును భిక్షించి గ్రుమ్మరితివి ఇపుడునట్లె ఇచ్చకల్గిన అట్టి ఆయాసంబులేక నాముఖంబుననే సమస్తభువనములనూ జూపెదను సుఖంబుగ నాక్రమింపుమని చెప్పుచునా... యేమి॥ ఇచట సమస్త భువనములనూ నోటియందేజూపెద... యుండుటవల్లనితడె వేదప్రతిపాద్యుండగు విరాట్పురుషు... తగ్గది ॥ అలంకారము త్ప్రేక్షమ. ॥

శ్లో॥ లాలాజ...

తా ॥ ఓయి యాదవాన్వయచంద్రమా ! జొల్లుదారలుచేత పాదాంగుష్ఠమును బాగుగ సేవనచేయువాడై భూలోకంబున గూడ పతితపావనియగునొక్క గంగానదిని సృష్టింప సమర్థుడవైతివామెమి ! ఆహా యేమినీదీనోద్ధరణశ్రద్ధాళుత్వమనిభావము అలంకారమపూర్వ మ్మువలెనె ॥

అవ॥ భక్త్యతిశయమున కవిపూర్వవర్ణనాపమాత్రమున తృప్తిచాలక ఇకనూ దానినే వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో॥ శిలామపి పురాఽకరో శ్చరణసామ్యసీమ న్తినీం ।
తత స్త్వయి రహస్యహం ముహురిహ బ్రవీమ్యానతః ॥
అనేకశతయావతై మ్మణిమ సచారిరంసార్భకా ।
తథాప్రతిపదం కరోత్విత్తిచ కిన్నువాయాచసె ॥ ౧3 ॥

తా॥ ఓయి అంద్రుమమా ! పూర్వమొక్కనాడు నీవుగుండ్రాతిని గూడ సుశీలయగునొక్కస్త్రీరత్నంబుగగావించితివిగాన నేనునీకు నమ్రుడనై మమ్మాటికి యేకాంతంబున వేడెదనేమన్న నేననేకజవరాం డ్రతోడి క్రీడలయందాసక్తిగలవాడగుటచే ప్రతిపదమునకు నొక్కొక యువతిజొప్పున సృజించి నాకు దయపాలింపుమని వేడుచున్నావా ...మని తాత్పర్యము ॥ అనగ । యెవ్వరు వేనినిచ్చుటకు శక్తు ...డ్డురో వారియందు స్వాభీష్టనివేదనంబు సిద్ధించుచుగాన ఇట్లు ...నుచున్నారు ॥ అలంకారము వెనుకటివలెనె తెలియ

...ంచును—
...తే ।
॥
శ్రీ

మాతా తేసుతవత్సలాపి పదయోర్బంధం వినై వాఽసకృత్ ।
త్వచ్చేష్టాను బబంధ హన్తసుదృఢం దామ్నోదరం కోమలం॥

తా॥ ఓ శ్రీపతి! మిక్కిలి పుత్రవాత్సల్యముకలదయ్యును మీతల్లి, నీవు తుంటతనము చేసినపుడు కాళ్ళను గట్టివేయక. మృదువైన నీయుదరమును బిగ్గరగ గట్టెనెందులకనగ, సంసారబంధంబునకు దవిలియుండు చతుర్దశభువనంబులకు నీపొట్టయందె స్థలమేర్పరుప బడెను. ఇక ముక్తులైనవారికి నీపాదపద్మంబులయందని ఎల్లరుకును తెల్లంబుగావించుటకుయుండుపచ్చును ఈరీతిగ గట్టియుండును. లేనిచో గట్టివేయుటన్న లోకంబున పాదంబులకే యని రూఢియుండగ తద్వ్యతిరేకముగ నెందులకొనచును॥ ఇచట భగవంతుని నాశ్రయించుభక్తులకు నిత్యమైన ముక్తి లభించుసుగాన అందరును తత్పాదంబులనే ఆశ్రయించవలసినదని భావము॥ ఆలంకారము పూర్వము వలెన॥

శ్లో॥ అస్యైవనాభౌ కమలం సనాళం ।
పురోదభూదద్యయదిప్రరోహేత్ ॥
పీడాభవేదిత్యుదరం కిమేషా ।
చేష్టోపరోధచ్ఛలతో బబంధ ॥ ౧౫ ॥

తా॥ కృష్ణ! నీవు ఎల్లపుడును తుం...
దువుగాన నిన్ను గట్టవేయ...
పూర్వము ...
ముద...
యి...
అ...

మును గావించియున్నాడు. ఇచట ,, అస్యైవనాభౌ '' యని చెప్పుట చేత ఇతడు సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మదేవునికిగూడనుత్పత్తిస్థానంబగు విరాట్ పురుషుడని భావము సూచితంబగును ॥

అవ ॥ అథవా ఈరీతిగయుండవచ్చునని ప్రకారాంతరంబుగ వెనుకటయంశమునేయుత్ప్రేక్షించుచున్నాడు—

శ్లో ॥ తనువలగ్నజుషా శిశునోదరే ।
కథమహో ధ్రియతేఽఖిలవిష్టపం ॥
ఇతి భయాకులయా తు యశోదయా ।
జఠరబంధనమాచరితం ధ్రువం ॥ ౧౯ ॥

తా ॥ చాలసన్నమైన నడుముగల యీతడు తన కడుపునందే సమస్తబ్రహ్మాండంబును నెట్లు తానె భరింపగలడో యని యశోద చాల భయంబంది గట్టిగనిల్చుటకై బిగ్గరగ నీయుదరమును బంధించి యుండును కాబోలు యని తాత్పర్యము ॥ అనగ ॥ లోకములో చాల బరువు మోయువారు నడుముగ్రుంగక శక్తి హెచ్చుటకై నడుమును బిగ్గరగ గట్టుటవాడికగాన నామెయు గూడనట్లె గావించియుండునని [illegible] ప్రేక్షణముగావించియున్నాడు ॥

[illegible] ర్తారిక ॥ ఇక యమళార్జునభంజనమును శ్లోకచతుష్ట [illegible] న్నాడు.

శ్రీ

తా॥ ఓ యులక్ష్మీపతి! పూర్వమొక్కనాడు నీవు ,, ఇతడు వాలిని బరిమార్చునంతటి శక్తిమంతుడగునా కాదా ! అను సుగ్రీవుని యొక్క సంశయంబుతొలగించి నిశ్చయముగ రూపటకై ఏడు సాల వృక్షముల నొక్కపెట్టున నేలగూల్చితివి, నేడుకూడ అదేసంస్కారము చేత నేయుండవచ్చును బాల్యపు యాటలచేతనె యీరెండుసాలవృక్షములను బడగన్నితివని తాత్పర్యము, ఇచ్చట రామావతారము సూచితంబగును ; పూర్వవదలఙ్కారః.'

శ్లో॥ వటపత్రమేవ శయనాయ జాయతే
ప్రళయేషు తేషు జలధౌ మమప్రియమ్ ।
అమునార్జునద్రుయుగళేన కిం ఫలం
భవతీతినూనమభినశ్శిశోఽథవా ॥ ౧౮ ॥

తా॥ ఓయి, చిన్నికృష్ణ! ప్రళయకాలంబులందు నాకు సముద్రంబునపరుండుటకు పాన్పుగ వటపత్రమె ప్రియమైయుండగ యీ రెండుసాలవృక్షములతో నాకేలాటిప్రయోజనమున్ను లేదని వాటిని గూలదన్నితివి ఇది నిజమె లేనిచో కారణమేమియున్ను లేదుకదాయని తాత్పర్యము ॥—ఇచ్చట ప్రలయకాలంబున సమస్తప్రాణికోటి... నాశమొందినను ఇతడుమాత్రము నశింపక వాటికన్నిటకిని సా... డుగయుండు పురాణపురుషుడని భక్తిభావము తోచు...

శ్లో॥ యాచిష్యమాణం । స్త...
తరుం త...

తరు...

ముగాని ఇదిగాదు. అట్టిదానినిగూడ నొక్కక్షణమాత్రముననే దె చ్చెదను. ఇక యీసాలచెట్లచే నేమిప్రయోజనమున్నది! ఏమియు లేదని కాబోలు వాటిని నిమూర్ణాలింపజేసితివని తాత్పర్యము ॥ ఇచ్చట ముందు జేయబోవు కార్యంబుగూడ నుత్ప్రేక్షామూలంబున సూచించి యున్నాడు ॥

శ్లో ॥ త్వమర్జునం రక్షితుమేవ కాఙ్క్ష
న్యదాఽభవ స్తత్పరిభఙ్గనేచ్ఛుః ।
తదాపురాణం భృగునన్దనత్వం
త్వయ్యావిరాసీ దితినిశ్చినోమి ॥ ౨౦ ॥

తా ॥ కృష్ణా! నీవు అర్జునుని సంరక్షణమునె కోరువాడవై నను తద్విరోధ ముగనర్జున (సాలవృక్ష) నాశంబొనర్చినపుడు బహుశః వెనుకటిజన్మపుపరశురాముని భావము నీయందుబొడగట్టియుండవచ్చు ను లేనిచో విరుద్ధంబగుపని నేల చెయుదువు ? । చేయవని తాత్పర్యము ॥ ఇచ్చట అర్జునశబ్దంబునకు పాండురాజపుత్రుడనియు సాలచెట్లనియు కార్తవీర్యార్జునుడనియును అర్థములను జెప్పి విరోధపరిహార మొనర్చ ...ము । ఇచ్చట పరశురామావతారమందు తండ్రియొక్క హోమ ... కార్తవీర్యార్జునుడు గొంపోవగ కోపంబుచే పరశురాము ...సంహారించెనను పురాణపుకథను తెలియతగ్గది.

...నే మృద్భక్షణమ్మును వర్ణించుచు

...శ్లో

...శ్లో

తా॥ ఓయి మురసంహారుడ ! నీవు నోటియందు మన్నుంచుకొని తినునపుడెన్నోసారులు వ్యర్థముగ యశోద దానినాపెనుగాని నీవు పందిచేష్టలుగలవాడవని పాప మాయమ్మయెరుంగకపోయెను. అనగ నీవు వెనుక పందిరూపమును దాల్చినపుడు, నోటిచే మంటిని పెల్లగించుచుండినందున ఇపుడుగూడ నోటియందు మన్నుంచుకొనుచున్నావని భావము.—ఇచట "ముఖతః" యనుటచే నోటియందనియు నోటిచేతననియు సప్తమీతృతీయార్థములు బోధింపబడును. కృష్ణపరార్థమందు సప్తమియు వరాహార్థంబునందు తృతీయయును ఉపయోగించవలయు ॥—

(అవతారికా) ఇక శ్లోకపంచకముచేత పాలుపెరుగువెన్నలను దొంగిలించుటను వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో॥ నందాన్వయేంద్రతన గోకులమందిరేషు ।
క్షీరం విలుంఠ్యబహుశః పిబతోపి శశ్వత్ ॥
తృష్ణాయతో న విరరామ తతోఽత్ర శంకే,
నాఽఽద్యావతారయుగళేప్య పిబః పయాంసి ॥ ౨౬ ॥

ఓ, నందసూనుడ ! గొల్లలయిండ్లలో పాలుదొంగిలిం[torn]
మారుద్రావినను నీకుతసివితీరకుండుటజూడ వెనుక నీవు మొ[torn]
వతారంబులను అనగ (మత్స్యకూర్మ రూపంబులను) [torn]
పాలుద్రావియేయుండలేదని [torn]
న్నావని నేనూహిం[torn]
కూర్మంబు[torn]

సమ్యక్ప్రరోహత్వితివాథునైవ।
పయః పిబన్ సించసి కిం స్వకుక్షౌ॥ ౨౩ ॥

తా॥ లేక ఇన్నిపాలు దాగుటకు కారణమిట్లైనయుండ వచ్చును, యేమన..., రహస్యముగ నా బొగ్గిలియందుదాగియుండు, తామర మొలక తిరిగి ప్రపంచమును సృష్టించు వేళకు బాగుగ పెరగ వలెను " అని ఇపుడు పొట్టలో పయస్సేచనమును బాగుగగావించు చుందువేమో ? ఇచట పయస్సనగ పాలనియు, నీళ్ళనియును అర్థము. చెట్లను బెంచువారు, పాతులయందు నీరుబోయుటసహజమేగాన, పొట్ట యనెడుపాతిలో, కమలపు మొలకనుపాతియుండుటచే, కృష్ణుడుగూడ నట్లే చేయుచుండునని యుత్ప్రేక్షణముగావించియున్నాడు; అనగ పద్మ నాభుడనియితనికే పేరనిస్పష్టమగును.

శ్లో॥ అథవాఽత్మముఖేఽభిదర్శితానాం
నిఖిలానాం జగతాం చపోషణాయ।
బహుధాపరిభర్త్సితోపి గోపైః
పిబసిత్వం ప్రతిమందిరం చ దుగ్ధం ॥ ౨౪ ॥

తా॥ అథవా నీనోటియందు జూపబడిన సమస్తలోకంబులను ...యుండవచ్చును గొల్లలెందరెన్ని విధముల బెదరించినను ...దాగితివి. అనగ గొప్పసంసారియైన ...ఆసంసారమునుగాపాడియే ...చుందుంచుకొని ...గూడ ఇట్లు

శ్లో ॥ బహుధానవనీతమాప్యఖాదః
సహితృప్తో౽భవఏవ కృష్ణకస్మాత్ ॥
కరుణార్ద్రహృదానుతోలనార్థం
భవితవ్యంకియదిత్యపూరయః కిం ॥ ౨౫ ॥

తా ॥ కృష్ణ! యెంతో వెన్నదొంగిలించితినినను యెందువల్ల నీకుతనివిదీర లేదు ? ప్రాయశః ఇట్లుండవచ్చును ‹‹ జాలిచేతమృదుశీతలంబగు నాయంతఃకరణము హృదయకుహరమనునున్నది దానితో కూడ తూకముచేసి సరిపోల్చవలసినయెంత వెన్నగావలయునో జూతమంచుపొట్టయనడిసంచియందునింపుచుందువాయేమి?" అనగ శ్రీకృష్ణపరమాత్మఁడు నవనీతంబునకంటె మృదుమధురశీతలంబు కృపాపరిపూర్ణంబైనచిత్తముకలవాడనిభావము.

శ్లో ॥ లుంఠిత్వాదధిదుగ్ధమన్యసదనేష్వాలోలనేత్రఃపిబః ।
గోపీషుగ్రహణార్థమాగతవతీష్వప్రాప్తగత్యంతరః ॥
సంకోచ్యాథనిజాంగకానినిభృతస్తత్రైవనాలక్ష్యథాః ।
కూర్మాకారభృతాత్వయాఖలుపురాసంశిక్షితోయంక్రమః ॥

తా ॥ ఓరి! చిన్నికృష్ణ, నీవు గొల్లలిండ్లలో పాలుమొదలైన వాటిని దొంగలించి అటునిటు బిత్తరుపుచూపులతో జూచుచు[illegible] పెరుగులనుద్రాగుచుండునపుడు గోపపణతులునిన్ను బట్టుట[illegible] వేరొక్క యుపాయముగానక శరీరమును సంకోచప[illegible] కచ్చుటనేగాన రాకుండుటను[illegible] పుడు అభ్యాసము[illegible] కేతంచిన[illegible] స్వభావ[illegible] యభ్యా[illegible]

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

శ్లో॥ సర్వేశ్వరస్యతవసర్వవిదఃకథంవా ।
జాతాస్సఖాయఇహబాలిశగోపబాలాః ॥
సుగ్రీవముఖ్యకపిసఖ్యమపిప్రకల్ప్య ।
క్రీడాంవిధాతురథవాతవ తేఽనురూపాః ॥౨౭॥

తా॥ ఓముకుంద ! పరాత్పరుడవు సర్వజ్ఞుడవగునీకు ఆచనటె గోపబాలకులు చెలికాండ్రుగ నెట్లయిరో ? అథవా సుగ్రీవుడు మొద లయిన వానరులతో చెలిమింజేసి క్రీడింపగ సమకట్టిన నీకు ఈ యజ్ఞు లగు గోపబాలకులు స్నేహితులగుట యుక్తమేయగును. ఇచ్చట పరమాత్ముడు మిక్కిలి సులభుడ వెల్లడమగును.

(అవతారికా) ఇక నాల్గుశ్లోకములచేత కాళీయమర్దనము వర్ణింపబడును.

శ్లో॥ దృష్ట్వాహ్రదేఫణినమాశునిపత్యతస్య
భోగావృతస్సునిభృతశ్చనిమీలితాక్షః ।
మధ్యేఽబ్ధిభోగినికృతాంనిజయోగనిద్రాం
స్పష్టీచకర్థసుహృదస్తవబిభ్యురజ్ఞాః ॥౨౮॥

తా॥ కృష్ణ ! నీవు మడువునవెనుబామును జూచి పైబడి ...ర్పకాయముచే నావరింప బడికన్నుల దోట్చి నిశ్చంచలం ... ...క్షీరసముద్రంబునందు శేషాహి పైగావించడు ... ...గాంచి మూఢులగు నీచెలి ... ...ను మడువులో ... ...న్నాకారము ... వచ్చి ఆ
...శః

రీతిగ గావించెనని కవియుత్ప్రేక్షించియున్నాడు. సదృశవస్తుదర్శనము సంస్కారోద్బోధక మగుట న్యాయానుభవసిద్ధము.

శ్లో ॥ కాళీయమర్దనవిధౌతవకోపహేతు
ర్జ్ఞాతః పురాపురహరస్యశరోయదాఽభూః ।
మౌర్వీకృతేనభుజగేనతదాసుదూరం
నిస్కాసితోఽహమితితంతుదసీహశౌరే ॥ ౯ ॥

తా ॥ ఓహో శౌరే ! కాళీయునిఁ బరిమార్చు నంతటి కోపమునకు జాలినంతటి కారణమును బొడగంటిమి. పూర్వము త్రిపుర సంహారకాలంబులో, ఈశ్వరునికి బాణంబయిన నన్ను అల్లిత్రాడుగ జేయబడిన ఈ సర్పపు జాతివాడే చాలాదూరము త్రోసెనను మాత్సర్యముచే ఇపుడు పామును మర్దించుచున్నావేమో ? ఇచట త్రిపురసంహారకాలంబులో, పరమేశ్వరుడు భూమిని తేరుగను, వేదములను రథ్యంబులుగను, సముద్రునిఁ అంబులు పొదగను, మేరువును విల్లుగను, వాసుకిని అల్లిత్రాడుగను, విష్ణునిఁ బాణముగను జేసివాటిని సంహరించెనని పురాణకథా.—

శ్లో ॥ అథవేంద్రజితాప్రయుక్తమస్త్రం
భుజగోరామతనోః ప్రకల్ప్యమూర్ఛాం ।
మమశౌర్యయశోజహారహంతే
త్యతిరోషాత్తు...

తా ॥ ...

జితుడు బ...
దాల్చిన...

నాదుయశంబునకు కళంకమ్మును పుట్టించనుగాన నిపుడు వీనిగర్వము డంచిదీరవలెనని ఈలాగు గావించుచుందువా !

శ్లో ॥ సంతాపితౌ త్వయాద్వా
తిర్యంచౌ ప్రాక్తతస్తుసంతాపాత్ ।
రఘుపతినైకః కాకః
పరస్తు కాకోదరోఽద్యయదుపతినా ॥౩౧॥

తా ॥ హేముకుంద ! రెండుతిర్యక్ప్రాణులు నీకు గొప్ప యొప్పమిని గలుగజేసి నీచెకడుడస్సి కాపాడువారిని, వేరొకరిని గాన పిమ్మట శరణుజొచ్చి నీచేతనే గాపాడబడెను. అవియేవన, శ్రీరామావతారంబున చిత్రకూటమందు నీచుండగు నొక్క కాకాసురుడు, ఇపుడు ఈ కాళీయ నామకుండగు కాకోదరుండు అనగ (పాము) వేరొకండు.

శ్లో ॥ ఇంద్రంసమారాధయితుంప్రవృత్తాన్
నివార్యగోవర్ధనమంచ తేతి ।
ఉక్త్వాతదాత్మాఽభవఏవసాల
గ్రామోపలస్యార్చతవైపథమః ॥౩౨॥

... హేస్వామిన్, ఎప్పటి యలవాటుజొప్పున దేవేంద్రు
... బుల నడ్డగించి « ఇంద్రునితో మన
... వగోవులకును గావలిసినంత
... గలయు "నని
... టివి; ఇది
శ్రీ...

(అవతారికా) ముందరిశ్లోకద్వయములో గోవర్ధనోద్ధరణ మును జప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ దేవేంద్రేకుపితేఽథవర్షతితథాలోకేఽపిశోకాకులే ।
సర్వజ్ఞోప్యవిదన్నుపాయమపరం శాంతింవినాలీలయా॥
యద్గోవర్ధనపర్వతంసమవహస్తత్రాస్తిశౌరేమహః ।
నభ్యాసస్తవమందరక్షితిధరంధృత్వాసమాసాదితః ॥33॥

తా॥ నిజపూజనాపినందులకు దేవేంద్రుడు కోపగించి విపరీతమ్ముగ వర్షింపగ జనులెల్ల కడుశోకంబంద నీవుసర్వము దెలిసినవాడయ్యు దానినాపుటకు వేరొండుపాయంబుగానని వానివలె నటించి పెల్చున యాగోవర్ధనమ్మునే పెల్లగించి వహించితివనుట సముద్రమథన కాలంబున, కులపర్వతంబులం దొక్కటియగు మందరాద్రిని మూపునమోసి కొండలను మోయుయభ్యాసము చేసిన నీకిదియొక ఘనకార్యము గాదుసుమా ॥

శ్లో॥ ఉతాహోరామత్వేదశవదననీతాంస్వదయితాం ।
సమానేతుంసేతుంజలనిధిజలేకర్తుమనసః ॥
మహాసర్గాశైలాఅప్యుపరిసలిలస్యోత్ప్లవనత ।
స్వహోయాఇత్యేవంగిరిమిహసముద్ధృత్యవహ...

తా॥ లేనిచో రామావ...
కయందిడబడిన సీతను...
గట్టుటకిచ్చ...
జలగమున...
తంబున

శ్లో॥ గోపాలనం బహుమతం విపినాంతరేయత్
యుక్తంకిమాయకతవసర్వజగన్నియంతుః।
అస్యావతారవిభవస్య నిదానమాసీత్
గోరూపమేవధరణేరితి వాప్రియాస్తాః ॥౩౫॥

తా॥ హేపురాణపురుష ! నిఖిలజగంబులను నియమించునట్టి నీకుకానన సీమలయందు గ్రుమ్మరుచు ఆవులంగాయుటయుక్తమగున లేకున్న ఈరీతిగయుండవచ్చును నీవీకృష్ణావతార వైభవంబును బొందుటకుపుడమియొక్క గోరూపమే కారణంబగుటవలన ఆ క్రేవులు నీకింతప్రియంబులుగయుండవచ్చును ఇచ్చట దుర్యోధన కంసాదులవలని దుష్టభారంబుమోయుటకు చేతకాక భూదేవి గోరూపమును దాల్చియా పరమాత్ముని చెంతబెట్టిన మొరలం వినియాదుష్టులను శిక్షించినాడని పురాణకథను దెలియవలయును.

శ్లో॥ జటాంకృత్వాక్షీరైర్వటతరుభవైః కాననతటే।
విహర్తుస్సౌందర్యంవదననళినే రాఘవతనోః॥
తవాసీత్ప్రేక్ష్యంతద్ద్విగుణమధునాగోఖురభవైః।
రజోభిస్సంకీర్ణాలులితచికురేవక్త్రశశిని ॥౩౬॥

హేముకుంద ! శ్రీరామావతారంబున కానన సీమలం ...ను జడలుగజేసి విహరించుచు ...ముగ జూడదెగినదిగా ...క్కడుచే ...గిరులచే ...శి నృట్టుచు

న్నది. అనగ రామావతారంబున మ్రిసాలుచేత వెంట్రుకలు జడ గట్టియున్నను ఇవుడు ధూళిచే అస్పృతంబైయున్నను కాంతిని హెచ్చించుచునేయుండుటవల్ల సహజముగలావణ్యవంతుడైన పరమాత్మునకు వీనిచేనైనను కాంతిభంగము కలుగక మరింత యుపకారకమగునని సగుణోపాసకులకు భక్త్యతిశయంబునకై పరమాత్మునియందలి అనన్య లావణ్యంబును కవిప్రకటించియున్నాడు. కాళిదాసుగూడ శకుంతలనిట్లు వర్ణించియున్నాడు:;సరసిజమనువిద్ధం శైవలేనాపిరమ్యం" యని

శ్లో ॥ కిమర్థంకాన్తారేయదుకులమణేపర్యటసివా ।
కుతస్తస్మిన్ వేణుంమధురమధురంవాదయసిచ ॥
పురామాంరామత్వేహరిణహతకోఽవంచయదితి ।
ప్రతార్యైతాన్హంతుంవిపినభువినూనంప్రయతసే॥౩౭

తా ॥ హేయదువంశరత్నమా ! నీవెందులకడవియందు సంచరించుచుమనోహరంబుగ పిల్లగ్రోవినివాయించుచున్నావనదెలిసెను పూర్వము రామావతారంబున నీచంబగు ఏణములునన్ను అడవియందే మోసబుచ్చెనుగాన వీనినిప్పుడీయడవియందే వంచించి చంప ప్రయత్నించుచున్నావు గాబోలు అనగ హరిణములు మనోహ... వేణుగానమునకు వశమగుటప్రసిద్ధంబుగాన నీతనివేణు... తిర్యక్ప్రాణులుగూడ ఆనందసాగరమందు... మాత్ముని వేణువాదన కౌశ... ము సూచింప...

శ్లో...

క్రందిష్యంత్యా ద్రుపదదుహితుర్దార్తుమహ్నాయతాని।
ప్రాక్సంనద్ధః కిలసమభవ్యోభక్తసంత్రాణదీక్షః ॥౩౮॥

తా॥ కృష్ణ! జలక్రీడలందా సక్తులగు గోపికల గుంపుచేత గడ్డనుంచబడిన పీతాంబరములను అపహరించుటయందు నీయభిప్రాయమేమని తెలిసెను ఇకముందు దుశ్శాసనునిచేత జేయుబడు వస్త్రాపహరణకాలంబున మొర వెట్టెడు ద్రౌపదికి వేగమే వాటిని యడతెగక నిచ్చుటకై మున్నుందుగ భక్తార్తిభంజనదీక్షితుడవగు నీవు సజ్జుండనై యుందువుగద ? ఇచ్చట శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు నిజభక్తులకు ఇకమ్ముందు రాబోవు యాపదలనుగూడ తొలగించుటకు మున్నుందుగనే వలయునంతటి పరికరంబులచే సంసిద్ధుండని యాతనియపరిమితభక్తత్రాణపట్టుదలస్పష్టమగును.

శ్లో॥ కాళిందీనీరపూరేనిజతనురుచిభిః పోషయన్ కాళిమానం।
విద్యుద్వర్ణాంగభాభిర్యువతిభిరభితస్సంవృతస్త్వంమురారే।
మాం యా జ్ఞాత్వాంఽబుమగ్నంస్పృశతిచతురాతద్వశోఽహంభవామీ।
...త్యుక్త్వా వాః ఖేదయన్ సన్ జలచరచరితంప్రాక్తనంకిన్వకార్షీః॥

...॥ హేమురహర! యమునాప్రవాహంబున స్వీయదేహ
... ...ను హెచ్చించుచు మెరపుతీగెల
... ఆవరింపబడి " నీటియందు
...నో యాస్త్రీకి
...జేసి వెనుక
...నట ,,నిజ
...శః

తనురుచిభిః కాళిమానంపోషయన్" ". విద్యుద్వర్ణాంగభాభిర్యువతిభిః" యని కృష్ణునియందలి నైల్యమును యువతులవిద్యుత్సామ్యమును ప్రతిపాదించియుండుటచేత నీటియందు మునుగిన కృష్ణునికిని యమునానీటికిని భేదము తెలియకుండుటచే ఆపణతులకు వానిఁబట్టుట చాలకష్టమాయను ఇతనికి వారిఁ దెలిసి తప్పించుకొనుటకు మిక్కిలి సౌకర్యముగ యుండెనని తోపింపజేయుటకై పైవిశేషణంబులో సంగబడియుండును.

శ్లో ॥ త్వంభోగాః ప్రణయాత్మకస్త్వమథవా ప్రాణాస్త్వమేవేతియాః ।
కాంతారేసుదృశోఽన్వగుః ప్రియతమాస్త్వామేవమత్వాగతిం ॥
తాస్సర్వా అపివంచయన్ బతతథాశౌరేతిరోభూఃకథం ।
రామత్వేత్వనుయాత్రికాన్ నిశివనేతేముంచతస్సాధుతత్ ॥౪౦॥

తా ॥ హేశౌరీ, నీవే సమస్తభోగంబులు నీవే ప్రణయస్వరూపుడవు ఎత్తైన జప్పనేలనీవే ప్రాణంబులనియెంచి మిక్కిలియనురాగంబుగల ఏకామినులు నీవే దిక్కని యడవియందు నిన్నేయనుసరించిరో పాపము ! అట్టివారందరినిగూడ వంచించియట్లుగా[illegible] యుంటివయ్యా ? అథవా రామావతారంబున పితాజ్ఞ[illegible] యడవికి బోవు నిన్నెడబాయలేక నీవే దిక్కని గొం[illegible] చిన పౌరులందరు రాతిరి అడ[illegible] చించి అడవికిఁ జని[illegible]

తా ॥ కృష్ణ కంసునింటనిను దూకొనుట కేతెంచిన కువలయా పీడమను గజరాజమును బరిమార్చుటకు నుద్యుక్తుడైన నీవు నేటి కిని గూడ ఆ బహుకాలపునాటి సింహపు వాసనను నిజముగ విడవ లేదని తోచుచున్నది.

ఇచట నృసింహావతారము సూచింపబడును.

(అవతారిక) ఈ క్రింద రెండుశ్లోకములచే కవి కంసవధను వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో ॥ కంసంతథాఽత్మబంధు
స్స్వయమేవకథంరమేశనమహంస్త్వం ।
మాతుర్హంతాత్వమభూః
మాతులహంతాఽద్యహంత తేచేష్టా ॥౮౨॥

తా ॥ ఓయి లక్ష్మీశ ! చాలదగ్గిరి బంధువగు కంసుని, మేన ల్లుడవైన నీవే చేతులార నెట్లు జంపితివో ? ఏమి నీచేష్టలయ్యా ? వెనుకనొక్కప్పుడు తల్లిని జంపియుంటివి అట్టి సంస్కారము చేతనే ఇపుడు తల్లితో బుట్టును (మేనమామను) జంపితివి. (వెనక పరశురా ...తారంబున పితాజ్ఞచేత తనతల్లిని సంహరించెనని పురాణకథ)

...॥ కంసంహంతుంప్రహరణమనాదృత్యతస్యోపరిష్టా
... ...త్వాఽఽహ్వానునిపుణభవాన్నత్రకోప్యస్తి హేతుః ।
... ...యాచ్ఛిన్నకంఠోఽపిబాణైః
... ...గిత్యస్తి తేధీః ॥౮౩

... ఎట్టి యా
... ముల కేమి
... శః

కారమ్ము ? „ వెనుక రావణుడు బాణములచేత మాటిమాటికి నా చే కంఠము ద్రెగ వేయబడిచిన వాడయ్యును ఎడ తెగక ఋట్టు శిరంబు లు కలుగువాఁడే ఆగెను ఇతడుగూడ అట్టివాఁడే ” యను బుద్ధియే నీకున్నదాయేమి ?

శ్లో ॥ ప్రీతిః పరా పావకకృతో యదునాథ వహ్నా
యత్ఖాండవాశితురముష్య చకర్థ సాహ్యం ।
అత్రాస్తి హేతురథ వా తవ రాఘవత్వే
పత్నీం రరక్ష న పిలాత్మశిఖాం ప్రవిష్టాం ॥౨౨॥

తా ॥ ఓయి యదునాథ నానావిధ జంతు సంతానములకా కరంబైన యా ఖాండవ వనమును దహించు నగ్నికి చాల సహాయ మ్మునే జేసి వానియందత్యుత్కృష్టంబైన ప్రీతిజూపుటకు కారణమును నీవు రాఘవత్వమ్మునే దాల్చినపుడునగ్ని స్వాశ్రేయంబున్నే గూడ దహిం చు స్వభావంబుగలవాడయ్యును తనశిఖలన్నే చొచ్చిన నీప్రియపత్నిని గాపాడెననుటయే యుండవచ్చును. ఇచట ఎవ్వరైనను కొంచము పకారము పరమాత్మునకు చేసియున్నను కోట్టింపగు ప్రతిఫలంబును యాతనివల్ల బొందగల్గుదురని యాతని పరోపకారపరతంత్రత్వము నూచింపబడును.

శ్లో ॥ జరాసంధాద్భీతో ముహురపి భవాన్ ప్రాద్ర...
భయే హేతుః కస్తే సకలజగదుదీ...
అనేక స్త్రీసంఘ...

నీవు ప...

శుండపగు నీవు భయంబొందుటకు గారణమేమైయుండువచ్చును ? అథవా చాలామంది స్త్రీసముదాయపు అనురాగరసంబు నకునీకి పట్టెననీ కాయంబున (జరాసంధోద్వేగం) ముసలితనపు సంబంధభయమును దొలగించుటకై పరుగిడితివిగాబోలు ఇచట " జరాసంధ " యనుపదమునకు రెండువిధంబులగు వ్యుత్పత్తి జరాసంధుడని పేరొకటి ముసలితనపు సంబంధమని యొకటి.

శ్లో ॥ శ్రీకృష్ణత్వత్కటాక్షో ద్రుపదనృపసుతావల్లభేష్వస్తి భూయాన్
తత్రాప్యస్మిన్ నితాంతం ప్రచురఇతిమతః ఫల్గునేపక్షపాతః ।
సాహాయ్యంతస్యైవనిత్యంయుధిసమరచయోయత్త్వయోపేంద్రతాయా
స్సంబంధాదింద్రజేఽస్మిన్ సమభవదతు గాఢప్రీతిరేతన్న చిత్రం ॥

తా ॥ ఓయి శ్రీకృష్ణుడ ! ద్రౌపదీప్రాణవల్లభులగు పాండవుల యందు నీకృపాకటాక్షము మిక్కుటముగనే సంచరించుచున్నది. అందులోగూడ మధ్యను పాండవుండగు నర్జుననునకు యుద్ధకాలము మొదలుగ నెల్లసమయములందును చాల సహాయంబొనరించి యాతనియందు పక్షపాతంబతిశయంబుగ జూపుటకు కారణమ్మున్ బరికింప, ... నీవు ఇంద్రానుజుండవై యుంటివిగాన యట్టి సంబంధమ్మున నే ... ౦డగు నర్జుననునియందింతటియభిమానముండునుగాబో ... బున పాండురాజు దుఃఖించుచుండు తద్భార్యన్ ... మ్మున్ జేసి ఇంద్రునిస్తుతించి

... లాషోఽ ।
... స్యాత్ ॥
శ్లో

త్వసన్యశ్వావ్ కిం సముపచరసి శ్రీశ మన్యే౽త్ర హేతుం ।
భావ్యశ్వత్వాభ్యసనమనుతః ప్రాప్తుమేవం కరోషి ॥౪౭॥

తా॥ హే లక్ష్మీపతే ! నీవు సమస్తజగంబుల నేలువాడవు వాచామగోచరుండవు సమస్తభూతాన్తరాత్మకుండవయ్యును అనారతకృపాపరిపూర్ణుండవగుటచే అర్జునసారథ్యాంతంబున వానియశ్వంబుల నెందులకై యుపచరించుచుంటివనినే నిట్లూహించెదము. ముందు దాల్పబోవు అశ్వత్వాభ్యాసమును నిపుడే వీటివల్ల బొందుటకై ఇట్లు జేయుచుంటివేమో ఇచట కల్క్యవతారంబునన పరమాత్ముండు అశ్వారూఢుండనియుండ నీతడు మాత్రము అశ్వస్వరూపుండని యే వర్ణించియుండుటయ సంగతమని భావించకూడదు. ఇందుకు గూడ తగిన ప్రమాణములుండుటం జేసియిట్లు వర్ణించియుండును ప్రమాణమేమన (వాయుర్నస్తపోధనవరేణ్యమనః ఖలీనైః; ఉద్దేష్యతి చయః కుహనాతురంగః) చంపుభారతము.

శ్లో॥ అథవా వాగధినాథో ।
హయవదనో౽భూః పురా మురారే త్వం ॥
తద్గతపరమప్రేమ్ణా ।
కిమిహ హయాంస్తన్యపోషయసి ॥౪౮॥

తా॥ ఓ మురారి ! అథ...
యున్నప్పుడు హయవదన...
బోలు వాటి...
తగ బోషి...
విద్యాధి...

శ్లో ॥ యుద్ధంసాత్యకినాసమంవిరచియన్ భూరిశ్రవాఃదూరతః
కాంతేయేనత వ్యాపదేశవచసాంనిఘ్నేనసంతాడితః ।
ధర్మోయంకిముకృష్ణరతేరఘుపతిస్త్వంవాలియుద్ధేకృతాం
రీతింబోధయసీహవాశ్రితజనాంస్త్రాతుర్న తేభీరఘూత్ ॥

తా ॥ హేమురారే! సాత్యకితోఁగూడి యుద్ధము జేయుచున్న భూరిశ్రవుని నీమాటలంజవటాటని పార్థునిచే దూరమ్మునుండి మోసగించి జంపితివి. నీకిదిసాఁడియగున కృష్ణ! అథవా రామావతారంబున వాలిని మోసము జేతనే జంపితివి, గాన అట్టిపద్ధతినే ఇప్పుడు వీనికిగూడ బోధించెదవేమో స్వార్థంబువదలి కేవలం శరణు జొచ్చినవారిన్ గాపాడుటే ముఖ్యముగాగల్గ నీకు అధర్మభయమెచ్చిటినుండిరావలయును? భక్తరక్షణము పరమధర్మంబుగాననందుకై జేసినపని సర్వజ్ఞుడగు నీకెన్నటికిని యధర్మముగా నేరదనియభిప్రాయము.

శ్లో ॥ మృతంశిశుంజీవయత స్తవాస్మిన్
వృత్తేఽద్భుతంకృష్ణకిమస్త్యపూర్వం ।
పురైవయస్మాద్రఘునాయక స్త్వ
మజీవయఃకంచనవిప్రసూనుం ॥౪౦॥

...యాయదుకులనాథ! నీవు పూర్వము రఘువంశంబున
... ర్మవ్యత్యాయంబున్ జేసి తండ్రి
... రవధచే బ్రదికించి
...) బ్రదికిం
... తం జేమి

శ్లో॥ రామావతారేత్వమగాః ఫలాని
శుష్కాణిభోక్తుం శ్రమణీకుటీరం ।
తస్మాత్సఖా తేవిదితాంతరంగః
ప్రాదాత్కుచేలశ్చిపిటోపహారం ॥౫౧॥

తా॥ ఓయి వాసుదేవ ! నీవు రామావతారమ్మున దాల్చినపుడు వాడి వత్తులైన నీరసఫలంబులను యారగించుటకై శబరురాలగు శ్రమణీకుటీరంబునకుఁ జనియుంటివి అందువలననే నీరహస్యముల న్నింటిని చక్కఁగ దెలిసినవాఁడుఁ గావున నీచెలికాడగు కుచేలుడు నీరసంబులు కఠినంబులగు యటుకులను నీకు పాయనంబుగ నొసంగెను అనగ పరమాత్ముడు జనులు భక్తిచే యర్పించి యత్యల్ప పదార్థం బులను గూడ గొప్పయని భావించి ప్రీతిచే నారిగించును. అటుగాక య శ్రద్ధచేయమృతంబిడినను తుచ్ఛంబుగ భావించునని యాతని భక్తిపరవశత వెల్లడమగును.

శ్లో॥ మథ్యమానజలధేర్మణిమేకం
సుందరీమపిపురాసమవాపః ।
తద్వదేవపునరాప్తమనాస్త్వం
జాంబవన్మథనతోఽసికృతార్థః ॥౫౨॥

తా॥ హేనందనందన ! ...
నుండి శ్రేష్ఠమైన కౌస్తు...
లాభంబును...
గించి జా...
యను శ్రీ...

మథనమునగ సముద్రమును జిల్కుటయనియు జాంబవంతుని పరమున చాపలయుద్ధంబనియర్థము,

(అవతారిక) ఇక ముంద శ్లోకసప్తకంబులచే శ్రీకృష్ణుడు తన చెలికాండ్రులగు గోపస్త్రీలు సరససల్లాపం జేసెటప్పుడే ఉక్తిప్రత్యుక్తిరూపముగ మత్స్యాద్యవతారములస్ఫూర్తిని తెలియపరచినవాడాయనని కవి వర్ణించుచున్నాడు.

శ్లో ॥ నైర్ఘృణ్యాంతపవల్లభ ప్రియతమాస్వస్మాసుయుక్తనుకిం
భీతాస్త్వయ్యనుపస్థితేనిశివయంతత్సోమంస్యాగమాత్ ॥
కింబ్రూథాఽబ్జదృశోహతస్సతుమయైవామ్నాయహర్తాపురా
చంద్రోభీతికరః ప్రియ! ప్రియతమాః! మేమీనరూపంస్మృతం ॥

తా ॥ ప్రాణవల్లభుడయిన శ్రీకృష్ణుని గురించి గోపవనితులు ఓయికాంతుడ, నీవు ఈరీతిగ ప్రియతమెయులయిన మాయందు నిర్దయజూపి రాత్రివేళ రాకనే పోయితివివల్ల ఆ సోమకునిచేత (విరహతాపకారకుడైన చంద్రునిచే) మేము చాలాభయగ్రస్తులైతిమి" అని చెప్పగ, శ్రీకృష్ణుడు ,సోమక, అనె పేరును విని స్త్రీలు చంద్ర
[illegible] చెప్పినారని యోచించక ముందు సోమకుడనె వేదాపహారి
[illegible]రించికొని ,, ఓ అబలులా, ఇదేమి ! ఇటుల వచించితిరి!
[illegible]నుక నేనె మత్స్యావతారమెత్తి జంపినాను; పునః
[illegible]గ గోపస్త్రీలు—" మేము
[illegible] కలుగజేసెను
[illegible] మీరుప
[illegible]తారము
[illegible]జేసెను,
శ్రీ[illegible]

శ్లో ॥ ముగ్ధాంమాంపరిరభ్యపీడయసికింముంచ ప్రియత్వత్కుచ
క్షోణీభృద్వహనాన్మమాపినహికింపీడాఽస్తిచంద్రాననే ।
ఏవంచేత్ప్రియతంచకింవహసిభోః ప్రాప్తుంసుధాంనాథత
ద్ధృత్వాసాకథమాప్యతేఽత్రతసఖిమేకూర్మాకృతిస్సాక్షిణీ ॥

తా ॥ ఒక గోపస్త్రీ-(శ్రీకృష్ణునితో),, ఓ ప్రియుడా, ముగ్ధావస్థలోనుండె నన్ను కౌంగలించి వ్యర్థముగ ఏల హింస జేస్తావు ? విడు" అనగ శ్రీకృష్ణదేవుడు-,, ఓ చంద్రముఖి, నీ కుచమనె పర్వతమును మోసేదానివల్ల నాకూ హింసగలుగదా ? (కలుగను)" అనెను. పిమ్మట గోపి-,, అట్లయితే ఇద్దరుకూ బాధగలిగేవనిని ఏల చేస్తావు ?" అనంగ, శ్రీకృష్ణుడు-,, ఓయి ప్రియరాల, అమృతప్రాప్తికోరకై (నీయొక్క అధరామృతప్రాప్తికి)" అని జెప్పెను. గోపతరుణీ-,, దానిని(...పర్వతాన్ని) వహించినవల్ల అమృతప్రాప్తి యేటులకలుగను ?" అని ప్రశ్న చేయగ శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు ,, ఓయి కాంతా, ఈ విచారములోన కూర్మావతారమే సాక్షిగానున్నది. అంటె ముందు క్షీరసముద్రమథనకాలంబు నేను మందరమను పర్వతాన్ని వహించి దేవతులకై అమృతాన్ని పొందితిని; ఇప
కుచపర్వత వహనచేత నీయధరామృతమును పొందు
హాస్యముగ తన కూర్మావతారమును వ్యక్త

శ్లో ॥ హే ప్రేయ
స్త్రే
త

తా ॥ మరియొక్క గోపస్త్రీ-(శ్రీకృష్ణస్వామిని గురించి)-,, ఓయి ప్రియుడా, మరకతరత్నపు కాంతిని మీరించిన పరిపుష్టమైన నీక్రోడ మును (వక్షస్థలం) చూచి నేను చాలా మోహమును (ప్రీతిని) పొందినాను." అని చెప్పగ, అపుడు శ్రీకృష్ణుడు—,, నన్ను జూచి ఏల మోహమును (భయమూర్ఛావస్థ) పొందుసావు? నన్ను సుకుమారుడైన యదువంశోత్పన్నుడని తెలియలేదో?" అని ఆక్షేపించగ, ఆ గోపస్త్రీ—,, నిన్ను యదుకులరత్నుడని లెస్సగా దెలిసినాను; దానివలనే (నీవక్షస్థలపు సౌందర్యమును జూచియే) నిన్ను కౌంగలించవలెనని ఇచ్ఛయించి చెప్పితిని," అని సమాధానమిచ్చెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు—,, ఓహో! నువ్వు ,క్రోడ, శబ్దమును (పందియని అర్థము) వచించినదానివల్ల నాకు వెనుకటి వరాహావతార స్మరణగలిగెను" అని తన వరాహావతార విషయమును ప్రకటించినవాడాయెను. (సనా క్రోడంభుజాంతరం-క్రోడో భూదార ఇత్యపి-ఇత్యుభయత్రాప్యమరః)

శ్లో ॥ ప్రహ్లాదం వత్సమారాదుపగతమదయస్త్వత్పితాఽజ్ఞః ప్రమత్త ।
శ... గ్రాత్పాతయిత్వా వ్యథయతి తరుణీలోలుప స్త్వం న వేత్థ ॥
... తేత థా చేన్నరహరివపుషాహన్మితం స్తంభజన్సన్ ।
... మోఽయం వృషదమనవిధౌ భోహిరణ్యస్స్మృతోఽరిః ॥

... యకుడ, అచ్చటజూడు. ఆ
... ను) దాని తండ్రి
... శృంగా
... యందు
... ఒక
శ...

గోపనాయకి సల్లాపించినప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు-ఆ మాటలుకు సరిగా అర్థ మెంచకనే ,, ప్రహ్లాదంవత్సం, తత్పితా...ప్రమత్తః,...వ్యథయతి, ''అనె శబ్దమాత్రము చేతనే వెనకటి తన భక్త ప్రహ్లాదుని, వాని తండ్రి శత్రువైన హిరణ్యకశిపువుని స్మరణకు తెచ్చుకొని. ,, నాయకి, ఏమి చెప్పితివి? అటులయితే ఈ క్షణమే నృసింహరూపమును బొంది స్తంభజుడయి ఆ నీచుని సంహారం జేసెదను. " అని గాబరిగా ప్రత్యుక్తినీయంగ, ఆ గోపి-,, ఓయి నాథుడా, ఎదో ఒక వృషభమును (ఎద్దును) తొలగించి వత్సముయొక్క హింసను నివారించుటకు ఈ యద్భుత ప్రయత్నములు, ఈ యాక్రోశము ఏమటికి ?." అని నప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి-,, ముందు తన శత్రువుగా నుండిన హిరణ్యకశిపు స్మరణ కలిగెనని " నరసింహావతార విషయమును ప్రకటించినవాడాయెను.

శ్లో॥ సర్వాస్స్వప్యబలాను తే ప్రియతమా కానాథసత్యంవద ।
త్వంరాధేమమవల్లభాబతశఠో౽స్యేవంప్రియేమావద ॥
కుబ్జాంనాథవిధాయసుందరతనూంతస్యాంతుసక్తః కిల ।
భ్రాంతే ! కుబ్జతనుఃపురాహమభవంప్రీతిస్తుతత్రాస్త్యతః ॥౪౭॥

తా॥ రాధా అనె ఒక నాయకి శ్రీకృష్ణునితో సంభా[illegible]
టప్పుడు ,, ఓయి ప్రాణకాంతుడ, అనేక సహస్రస్త్ర[illegible]
ప్రీతించుచుండగా నీ కులత్వం[illegible]
పలుకు. " అని [illegible]
అత్యంత ప్రీ[illegible]
ఈ విషయ[illegible]
,, నువ్వు[illegible]

అత్యంత ప్రీతియుంచినాను "అనెను. పిమ్మట ఆరాధా-కృష్ణుని పై ఆక్షేపించినదేమంటె:—,: రూపవతియులూ, గుణవతియులూ, అయిన నీయువతియులందరినీ తోసివేసి, కురూపియయిన ఎవరితో కుబ్జా అనె స్త్రీయొక్క కురూపితనమును ప్రయత్న పురస్సరముగ పోగొట్టినవాడయి నీవు ఆమెయందు క్రీడాసక్తుడుగానుండలేదా ? " అనేది. శ్రీకృష్ణుడు-, ఓ భ్రాంతరాల, నేను పురాతనకాలమందే కుబ్జావతారమునెత్తియుంటిని (వామనావతారం) దానివల్ల నాకు ఆ కుబ్జెయందు ప్రీతి కలిగిసదాయెనువినా నీవే నాకు ప్రాణప్రియరాలు" అని హాస్యోక్తిగా తన వామనావతారమును తెలియజేసెను,

శ్లో ॥ కింతేకాంతమనోజ్ఞకుంతలభరేసాంద్రాహిరేణుఃప్రియే।
కుతాసీద్విపినేగవాంఖురభవాతాం రేణుకాంసంహర॥
మామాసుందరితాతవాఙ్నిగడితఃపాపంత్వకార్షంపురా।
నాథోన్మాదవచఃకుతస్సుఖమయా తద్భార్గవత్వాంస్మృతం॥

తా ॥ మరియొక నారీమణి-శ్రీకృష్ణుని సుందరమైన ముంగిరులులయొక్క అందమును జూచుచు, ఓయి కాంతుడ, ఇదేమి ? [illegible]ట్రుకలలోపుల వ్యాపించియున్నది ? అనంగ శ్రీకృష్ణుడు-ఓ [illegible] దట్టమగుమంటి రజఃకణములుగద అని చెప్పెను. నా[illegible] [illegible]ంచి వచ్చిచేరెను ? కృష్ణ-అడవియందు పశువులు [illegible]చ్చిచేరెను. నాయకి-అటుల [illegible]న వాడుకా. అని [illegible] [illegible]కృష్ణుడు- [illegible]మాజ్ఞకు [illegible]చెడ్డపని

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

చేయనావెను అనంగ ఆగోపస్త్రీ-మందస్మితరాలయి ఇదేమి ! నాథుడ, ఉన్మత్తప్రలాపములనె పలుకసావు. నేను నీతలవెంట్రుకలలో నుండే రేణుకలను (ధూళిని) సంహర అంటె అభ్యంగనాదులచేత పరిహరించవలెనని చెప్పితిని వినా అన్యథా ఏమియులేదు అనెను. అపుడు శ్రీకృష్ణ-ఓయి సఖి, నీవాడ్కిన , రేణుకాం సంహర, మాటలు చేత నాకు వెనుకటి పరశురామావతారము జ్ఞాపకం వచ్చెనని విశదపరచెను. (రేణు=రేణుకా-స్వార్థేకప్రత్యయః) (నానార్థము:- రేణుకా=ధూళి, పరశురామునితల్లి)

శ్లో॥ భోభోనాథవిముంచఫల్గునుషిరంకాష్ఠంకుతశ్చుంబసి
భ్రాంతేవేణురయంమనోహరరవఃకింనాస్తివాద్యాంతరం ॥
ముగ్ధేవంశవరేఽత్రమెబహుతరాప్రీతిర్మతోఽయంతదా ।
రామత్వేమమజానకీమపిదిశ భగ్నోమయాదోర్మదాత్ ॥

తా॥ వేరొక్క గోపస్త్రీ-పిల్లంగ్రోవిని వాయించుచునుండే (శ్రీకృష్ణుని అధరచుంబనం చేసెటకు అవకాశము లేక పోయినదాని వల్ల) కృష్ణుని గురించి ,, ఓయి వల్లభుడ, నిస్సారమయిన, వ్యర్థముగు రంధ్రముల తోడగూడిన ఈ శుష్కకాష్ఠమును (వే[illegible]) ఏల చుంబన జేస్తూఉన్నావు ? " అని ఆకొళలు పైగలిగిన
చేత ప్రలపించెను. శ్రీకృష్ణుడు-,, ఓ భ్రాంతురాల
ఇంపుగలిగజేసె ప్రసిద్ధమగు వే[illegible]
అపుడు ఆనాయకి-,, [illegible]
తరమైన
వెనుక
ధనస్సు

ణిగా దొరకినప్పటికిన్ని నేను నాభుజబలపు క్రొవ్వుచేత విరించివేసి తినో ఆ పశ్చాత్తాపమువల్ల ఇపుడుగూడ అదేవంశమందు బుట్టిన (వెదురుసినించి రచియింపబడున) ఈ పిల్లంగ్రోవిపై ప్రీతి జూపి నాను." అని స్వోత్ప్రేక్షిమాయుటచే తన శ్రీరామావతారమును ప్రకటించిన వాడాయెను.

(రామావతారమందు జనకరాజుని నియమానుసారముగ శైవధనువుని పైనెత్తుకొని జ్యా ఆరోపణమాత్రం జేసియుంటె చాలుగానుండును; విరించివేయుట అవశ్యముండలేదు అనినదె పశ్చాత్తాపకారణమని తెలియవలయును. నానార్థ:—వంశ=సంతతి, వెదురుమాను. ద్వావంశౌ కులమస్కరావిత్యమరః)

(అవతారిక) పైన వివరింపబడిన సరసప్రసంగమూలకమే తన అనేక అవతారముల సంగతిని తెలియబరచిన శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని భక్తవాత్సల్యమును గురించి కవి ఈ శ్లోకములో వర్ణించినాడు.

ఇత్థంహరేర్ముఖవతిభిస్సహవాక్ప్రసంగే ।
ప్రత్నావతారవిభవంనిజమున్నయత్సు ॥
తాసాంహృది ప్రణయభక్తిరసాప్లుతేత్వాం ॥
...ధ్వతసేవరమధామ్న్యపినిస్స్పృహో౽సి ।౬౦॥

...గున నీవు ప్రీతిపాత్రులచే
... స్పష్టముబడిం
...లు ఆగో
... నీయందు
...శ

గలిగిన ప్రేమరసభక్తిరసాస్వాదనచేత నిన్నె ధ్యానంజేయుచు నీపాద సేవలోనె నిరతులుగానున్నారు. దానివల నీకు ఆ సర్వశ్రేష్ఠమైన వైకుంఠపరంధామమునుంచి ఈ కృష్ణావతార సంబంధమగు స్త్రీ గోష్ఠియే ప్రియమయి భూలోకమందుండుట అభిలాషను ప్రకాశ బరచితివి.

(అవతారిక) లోకోద్ధారార్థం అవతారందాల్చి విధ విధముగ తనవిలాసములును జూపిన భక్తవత్సలుడగు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మడే రక్షకుని ప్రపంచమంతయు దెలిసి ఇహపర సౌఖ్యముల బొందని యని కవి మంగళం కోరినాడు.

శ్లో॥ యదుపతిపదసేవాసక్తచిత్తాస్సమస్తా
స్తదనవధిదయాయాః పాత్రతాంయాంతులోకాః ।
సుకవిఫణితయశ్చప్రాప్యకృష్ణప్రసాదం
దశసుచవిజయంతాందిక్షుకీర్త్యాసమేతాః ॥౬౧॥

తా॥ సమస్తజనులూ యదునాథుడైన శ్రీకృష్ణభగవానుని భజియించి వాని అవ్యాజకృపకు పాత్రులయి సుఖంబొందని. మరి యు సుకవిజనులు శ్రీకృష్ణుని అనుగ్రహపాత్రులయి వాండ్లు[illegible] యింపబడిన సరసకావ్యములు సర్వత్రవ్యాపకంబులై [illegible] లుగాని.

(అవతారిక) ఇక[illegible]
సజ్జనులు ఉదా[illegible]
సర్వస్వమ[illegible]
జేసినాడు.

శ్లో॥ అధునాతనేన కిల కేనచిత్కృతం
కిమిహాస్తి చేతికతిచిద్వ్యుదాసతే ।
యదునాథకృష్ణతవవృత్తమేతది
త్యపరేస్తువంతిసకలంచ తేఽర్పితం ॥౬. ౨॥

తా॥ ఎవ్వడో ఆధునికుడైన, అగణ్యుడైన సామాన్య కవిచే రచియింపబడిన ఈ గ్రంథంబులో నతిశయము మేమియున్నదియని కొందరు జనులు తిరస్కరించెదరు; ఇక కొన్ని జనులు ఇది పరమాత్మ విషయకమైనది గనుక గ్రంథము జూడదగినదియని పురస్కరించెదరు. అయినప్పటికిన్ని అజ్ఞుడైన నేను శ్రీహరిభక్తినే ప్రాధాన్యముగ నెంచి, ఈ గ్రంథమునూ నా సర్వస్వమంతయునూ హే శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడ, నీపాదారవిందములందు సమర్పణ జేసినాను.

శ్రీకృష్ణకథారహస్యం సంపూర్ణం

శ్రీః

శ్రియైనమః.

శ్రీస్తవదశకం విజయతేతరాం

లక్ష్మీం పక్షీశలక్ష్మాఢ్య వక్షస్థల కృతక్షణాం ।
అతీక్ష్ణేక్షణ విక్షేప క్షిప్రక్షేమ కరీంస్తుమః ॥౧॥

పురాణపుంసఃపరతాద్యచిహ్న ।
మదోఽవతారానుగుణావతారాం ॥
కృపావశత్రాతజగత్త్రయాంతాం ।
రమాంనమామ్యశ్రితభూమసీమాం ॥౨॥

వారితాశ్రితజనాపదుచ్చయాం ।
భూరిభాగ్యవిభవాధిదేవతాం ॥
నీరజాక్షదయితాందయాంచితాం ।
క్షీరసాగరసుతాంరమాంభజే ॥౩॥

... దేవీంవందేకరకలితపద్మాంశుభకరీం ।
... మణిభూషోజ్జ్వలతనూం ॥
... ।
... గలతికాం ॥
... కేన ॥
... శయంతాం॥

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ముఖపాణిపాదసురుణాంబుజంద్రుశా ।
వసితోత్పలేచవసతిస్తవాంబుజం ॥
కమలంబిభర్షికమలేకరాంబుజే ।
నమతాంశిరస్సుమవత్ప్రకాశసే ॥౬॥

స్వయంకారుణ్యార్ద్రాయత హృదిహారావాత్మదయితే ।
వ్యవిస్రంభాదంబప్రణయ రసదంభాదయిరమే ॥
సమాశ్రిత్యప్రేయోహృదయ మసకృత్ప్రోషితదయం ।
విధాయప్రాయస్త్వం సవృజినజనానప్యవసిహి ॥౭॥

తీక్ష్ణాలోకదృశాక్వచిజ్జడదృశాపశ్యన్ జగద్ద్రక్షతి ।
స్వాతంత్ర్యాదవశోజనార్దన ఇతిఖ్యాతఃపతిస్తేరమే ॥
తద్వక్షస్థలమేత్య శీతలకృపాసాంద్రంమనఃకుర్వతీ ।
లోకాన్పావసిచేత్తదాకథమసౌ సంత్రాణదక్షోహరిః ॥౮॥

పద్మేత్యభవేతిపద్మితంస్వనామ । విచిత్రరీత్యావివృణోషిపద్మే ॥
త్వదీక్షణాంభోజవశాత్త్వమేవ । సంభూయదీనాన్ కురుషేనిధీనాం ॥౯॥

కటాక్షలహరీం సుధారససమానసారాంస్వయం ।
జగజ్జననిమయ్యపిప్రహిణుతాదృశీమిందిరే ॥
యదీయకణసేచనప్రభవతారతమ్యాచ్ఛ్రితః ।
కృతాః సృజలద్మోత్క...

శ్రీస్తవదశకే...
దోషాన్విష...